

BESLUT

2016-01-25

Dnr: 15/02063

SAKEN

Medierna, P1, 2015-08-15, inslag om mediehanteringen av organisationen Posom; fråga om opartiskhet, saklighet och beriktigande

BESLUT

Inslaget frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

Inslaget handlade om att medier använt sig av företrädare för den ideella organisationen Posom för att kommentera, och ibland kritisera, det offentliga krishanteringsarbete. I påannonseringen till inslaget sades följande.

(Programledare) – Om en organisation som ges utrymme att kritisera och kommentera samhällets beredskap för kris. (Riskingenjör) – Man borde kunna vända sig till de instanser som finns här i landet som faktiskt är de som forskar och är ledande inom området. Det finns ett antal sådana institutioner som man lätt skulle kunna vända sig till. (Programledare) – Hur bra koll har egentligen journalisterna på experterna som kommer till tals?

Programledaren sa därefter att företrädare för organisationen Posom blivit inbjudna, till bland annat Sveriges Television efter skogsbranden i Västmanland år 2014, för att ge sin syn på kommuners bristande krishantering. Programledaren sa också att Posom själva beskrev sig som ledande inom krishantering med sju regionalkontor och lokala Posom-grupper i ett stort antal av landets kommuner. I inslaget som följde sa reportern följande.

(Reporter) – Då arbetade [namngiven riskingenjör för Västerås stad] för länsstyrelsen med ansvar för stöd till drabbade och i nära kontakt med olika kommuners Posom-grupper. Begreppet Posom betyder psykiskt och socialt omhändertagande och en sådan grupp består av utbildad personal som sammankallas vid stora krissituationer och ska finnas i alla Sveriges kommuner. Men i samband med branden förra

sommaren dök också en annan organisation, med exakt samma namn, upp i SVT:s program *Fråga doktorn*.

Utdrag från programmet *Fråga doktorn* spelades upp där generalsekreteraren för organisationen Posom talade om vad organisationen är för något. Riskingenjören sa därefter att det var allvarligt att media använde sig av organisationen Posom som en expert och att det var lätt att tro att det var en kommun som uttalade sig men att det i själva verket var en konsultfirma eller en organisation.

Det sades därefter att organisationen Posom fått uttala sig som expert i flera andra medier. Reportern sa sedan följande.

Posom:s hemsida är seriöst utformad, nästan myndighetsliknande, och det står bland annat att organisationen har hanterat tusentals kriser genom åren och att deras medlemmar är organisationer och företag och även myndigheter. Trots detta finns ingen transparens i vilka de är. Söker man på organisationsnumret på medlemsblanketten så går det till en organisation som inte är aktiv. Längst ner på hemsidan finns också telefonnummer till de som beskrivs som sju olika regionkontor i Sverige men ingen svarar när jag ringer. Jag provar i stället ett annat telefonnummer på hemsidan som beskrivs som Posom:s egen larmcentral.

Reportern fick därefter tag på generalsekreteraren för organisationen Posom som bland annat sa att Posom är en ideell organisation med ett nätverk på strax under 200 personer i olika sektioner och med olika funktioner. Reportern sa att generalsekreteraren var utbildad i krishantering och tog avstånd från kritiken från Västerås stad. Generalsekreteraren sa därefter att de ägde namnrättigheterna för namnet Posom sedan några år tillbaka och om någon hade någon invändning mot det skulle man tala med Bolagsverket. Reportern sa sedan följande.

Vi har under veckan pratat med ett tiotal kommuner och det alla har gemensamt är att ingen av dem samarbetar med organisationen Posom. Men, alla är upprörda över hur den här organisationen ges plats och utrymme att i media kritisera och kommentera kommunernas krishantering. Ibland mitt under pågående kris och ofta utan att journalisterna klargör skillnaden mellan verksamheterna.

Därefter sa en överläkare på enheten för kris- och katastrofpsykologi vid Stockholms läns landsting bland annat att det är viktigt att media går ut med tydlig information, annars kan det leda till osäkerhet och misstro. Riskingenjören sa därefter att media borde vända sig till de instanser i landet som forskar och är ledande inom området. Avslutningsvis sa programledaren att organisationen Posom klargjort på sin hemsida att den inte samordnar alla kommunala Posom-grupper.

ANMÄLNINGARNA

Inslaget har anmälts av två företrädare för organisationen Posom, varav den ena är ordföranden för organisationen. Anmälarna anser sammanfattningsvis följande.

- Det sades felaktigt att det ska finnas en Posom-grupp i varje kommun. Något sådant krav finns inte och den felaktiga uppgiften har använts i ett sammanhang som skadat organisationen Posom.
- Det förekom felaktiga uppgifter om organisationen Posom:s verksamhet som baserades på att föreningen inte är registrerad i Bolagsverkets handelsregister. I inslaget uppgavs att organisationen inte är aktiv. Posom bedriver inte näringsverksamhet utan är en registrerad ideell förening. Det skulle stå i strid med aktuell lagstiftning att registrera Posom i Bolagsverkets handelsregister. Den felaktiga uppgiften har skadat organisationens trovärdighet.
- Väsentlig information har utelämnats och företrädare för Posom har inte fått möjlighet att bemöta de felaktiga uppgifterna i inslaget.
- Företrädare för Posom har begärt rättelse av felaktiga uppgifter.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio (SR) anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför i huvudsak följande.

Begreppet Posom står för psykiskt och socialt omhändertagande. I majoriteten av Sveriges kommuner finns det så kallade Posom-grupper. Dessa grupper sammankallas vid större kriser för att kunna erbjuda professionellt stöd till berörda invånare i kommunal regi. Den i inslaget omnämnda organisationen är inte en sådan kommunal krishanteringsgrupp men har alltså samma namn som de många kommunala grupperna. Denna begreppsförvirring var en del av problematiken som *Medierna* ville sätta fingret på.

SR vill klargöra att det inte stämmer att programmets syfte var att granska organisationen Posom. *Mediernas* utgångspunkt var, som ovan nämnts, att undersöka hur medieredaktioner i Sverige har använt sig av organisationen Posom och dess företrädare i rollen som expert och inte sällan även som kritiker utan att tydliggöra skillnaden mellan den ideella organisationen Posom och det offentliga Posom-arbete som görs. Enligt experter och forskare inom krishanteringsarbete, bland annat överläkaren på kris- och katastrofpsykologienheten inom Stockholms läns landsting som medverkade i reportaget, är tydlighet i kommunikationen det mest centrala för ett lyckat krishanteringsarbete. Överläkaren framförde i reportaget att det finns risk för att det skapar ännu mer förvirring när aktörer som inte har någon roll och som saknar beskrivna meriter inom krishantering, får uttala sig i rollen som experter. Ibland kan det till och med förvärra krisreaktionen hos de drabbade. Bristen på tydlig

information i medierna, i vilken roll företrädare medverkar, kan således bidra till att skapa ytterligare skada. Det krävdes i detta sammanhang att även berätta om den nu aktuella organisationen Posom:s bakgrund.

Anmälarna menar att *Medierna* felaktigt angett att organisationen Posom inte är aktiv. Formuleringen i reportaget var direkt kopplad till en uppgift i Bolagsverkets handelsregister. Uppgiften från registret är korrekt återgiven. Det borde dock ha framkommit att *Medierna* i sammanhanget avsåg att belysa att organisationen inte var verksam inom näringsverksamhet. Eftersom detta skulle kunna missförstås och uppfattas som att organisationen inte bedrev någon verksamhet alls gjordes en rättelse i nästkommande program, den 22 augusti kl. 11.37. Rättelsen löd enligt följande.

Innan vi slutar så vill vi rätta en uppgift i förra veckans program som kunde misstolkas. Vi sade att ideella organisationen Posom på sin medlemsansökan anger ett organisationsnummer som går till en organisation som inte är aktiv. Vi vill förtydliga att vi därmed bara avsåg vad som anges i det aktuella registret. Vi ville inte påstå att organisationen inte bedriver verksamhet.

Vidare menar anmälarna att det felaktigt påstods i inslaget att det ska finnas Posom-grupper i alla Sveriges kommuner. Det är riktigt att det inte finns krav på att grupperna som ska benämnas just Posom. *Medierna* hade dock anledning att anta att det var en korrekt uppgift då denna ursprungligen kom från en riskingenjör i Västerås stad och ansvarig för krisstödsarbetet vid Länsstyrelsen i Västmanland under skogsbranden. Som expert får han antas ha god kunskap i frågan och SR hade skäl att lita på uppgiften. Kommuner har också ett generellt ansvar enligt lag att erbjuda krisstöd i olika former. Detta får dock organiseras på olika sätt. Det är dock ett vedertaget sätt för kommuner att organisera sitt krisstöd i så kallade Posom-grupper. Detta hittar man stöd för i till exempel Socialstyrelsens vägledningstext "Krisstöd vid allvarlig händelse" där det framgår att det "inom kommunerna finns krisstödsgrupper, ofta benämnda Posom-grupper". De måste dock inte benämnas just Posom. I sammanhanget anser SR dock att skillnaden, om att det måste finnas eller faktiskt finns grupper med namnet Posom, hade mindre betydelse för helheten i inslaget då syftet var att visa på att den officiella skyldigheten att tillhandahålla krisstöd främst åligger kommunerna.

Slutligen anser SR att Posom-företrädaren givits ett tilltag utrymme att svara på den kritik som framkommer i reportaget. Han fick möjlighet att förklara både förvirringen i namnfrågan samt det faktum att han i media framträtt under en rad olika titlar.

KOMMENTAR FRÅN ANMÄLARE

Organisationen Posom har i huvudsak lämnat följande kommentar på SR:s yttrande.

- Riskingenjören från Västerås stad har lämnat felaktiga uppgifter till SR. Han var nyanställd och saknade sakkunskap om Posom-verksamhet. SR har därför inte gjort en rimlig faktakontroll före sändning.
- Företrädare för organisationen Posom har inte fått bemöta felaktiga uppgifter om att det ska finnas en Posom-grupp i varje kommun och att organisationen inte är aktiv. Att företrädare för organisationen Posom fått bemöta andra uppgifter saknar relevans för ärendet.

TILLÄGGSYTTRANDE FRÅN SR

Med anledning av anmälarens kommentar har SR anfört bland annat att riskingenjören hade arbetat för Västerås stad i mer än sex år och haft arbetserfarenhet från länsstyrelsen särskilda krisorganisation efter skogsbranden i Västmanland.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

SR ska beriktiga uppgifter som förekommit i ett radioprogram när det är befogat (15 § i sändningstillståndet).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att inslaget hade en kritisk infallsvinkel och handlade om hur svenska medier använt sig av organisationen Posom som expert på samhällets krisberedskap. Inslaget innehöll emellertid även viss kritik mot organisationen Posom. I inslaget medverkade generalsekreteraren för organisationen Posom som bemötte namnfrågan och kritiken från Västerås stad. Nämnden anser därför att inslaget inte strider mot kravet på opartiskhet.

Granskningsnämnden konstaterar vidare att det i inslaget felaktigt framstod som att organisationen Posom inte var aktiv. Mot bakgrund av den rättelse som sändes i *Medierna* den 22 augusti 2015 anser nämnden att SR får anses ha följt bestämmelsen om beriktigande. Inslaget strider därför inte mot kravet på saklighet i denna del.

Det sades även felaktigt i inslaget att det ska finnas en Posom-grupp i varje kommun. Mot bakgrund av vad som framgår i SR:s yttrande, bland annat att kommuner har ett generellt ansvar att erbjuda krisstöd, anser nämnden att uttalandet inte blev så missvisande att det medför att inslaget strider mot kravet på saklighet.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Elisabet Bäck, Leif Hedman, Jan Holmberg, Nedjma Chaouche, Ulrika Hansson och Clas Barkman efter föredragning av Johannes Wik.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Johannes Wik